

„En het hoofd buigende, gaf hij den geest“.

[GOEDE VRIJDAG 1909.]

Toen Jezus dan den edik genomen had, ziede hij: Het is volbracht. En het hoofd buigende, gaf hij den geest.

Joh. 19 : 30.

Ge zult den dood des Heeren gedenken!

Elk heilig Avondmaal roept er u toe op, en geen dag kan de bede om vergeving voor Gods troon opgaan, of Golgotha leeft voor u op. Niets staat in aller Christenen geloof zoo scherp omlijnd in het middenpunt als het Kruis. Wat het ongelooft uit de Kerst-historie ook in de schaduw terugdringt, van den Man van Smarten, die aan het Kruis den geest gaf, blijft een ontroering door alle ziel gaan. Dat ook die heilige Jezus den tol aan den dood moest betalen; dat die Jezus die, waar hij kwam, zegen om zich spreidde, zoo vroeg stierf; dat die Jezus, die niets dan liefde ademde, onder rechtterlijk geweld berweek, — het blijft op zulk een gedenk-dag, als ook nu met den „Goeden Vrijdag“ terugkeert, zelfs ook de afgedoolde Christenheid romber, althans tragisch ernstig stemmen, en in geen gedenk-dag der Christenheid leeft de moderne vroomheid zoo ernstig mee als in den gedenk-dag van Jezus sterven.

Zelfs schijnt het, alsof het ongelooft meer aan den Goeden Vrijdag hecht, dan de belijders der Christenheid zelf. Voor onze vaders ging op dien dag de arbeid der week door, en alleen na afgevoeren arbeid vereenigden de geloovigen zich in hun bedehuis. Thans wijdt men met voorliefde heel een etmaal aan de gedachtenis van Golgotha. En zoo er in zulk een kring nog Avondmaal wordt gehouden, is het breken van het brood in den avonddienst van Goeden Vrijdag nog het meest gezocht. Soms maakt het dan ook in allen ernst den indruk, alsof eerst in moderne kringen het Kruis van Jezus de ware heugenis en de warmste waardering gevonden had.

Nu behoefte ge ook hierop niet laetdunkend neer te zien. Zelfs kan het u goed doen, te merken, hoe althans het sterven van Jezus ook in die kringen nog een heilige sympathie wekt. Alleen, het misleide u niet, en vooral verleidt het u niet tot mededelen. Wat in die afgedoolde kringen den Goeden Vrijdag zoo hoog doet stellen, is dat ze in den stervenden Jezus den martelaar eeren, en het bespreken van den Zoon des menschen onder den toorn Gods niet meer verstaan.

Wie in Jezus den martelaar eert, plaatst hem op één lijn met de wolke van getuigen, die, om 't geloof niet te verliezen, den dood moedig trotseerden. En dan natuurlijk is Jezus zelfs niet de eerste der martelaren. Hoeveel toch zijn er niet, die veel vreeslijker gemarteld zijn en veel bitterder dood hebben gemaakt!

Jezus die als martelaar stierf! Het schijnt zoo aandoenlijk, het kan u ontroeren. En toch, het trekt Golgotha neer naar den gewonen bodem van ons menschelek leven. Zelfs het Heidendom en de Islam hebben heroieke martelaars gekend.

En onafneembare schare van martelaren rijst dan voor u geest uit de herinnering op, en Jezus was er één van. Op verre na niet een der meest gemartelden.

Gods Woord teekent u dan ook een geheel ander Golgotha. De worsteling van den Heiligen tegen den Dood. Het op zich nemen van den last der zonde door den Zoon Gods. Het rusten van den vloek en den toorn Gods op den Verloosder der wereld. Een ingaan in den dood, zoodat geen in zonde ontvangen en geboren menschenkind den dood ooit ingaan kon.

Wij zijn te zondig, om te verstaan wat heiligheid is, en daarom kunnen wij den afstand niet meten, die als kloof tusschen Jezus en den Dood gaapt.

Bij ons, zondig als we zijn, hoort de dood. De dood is voor ons de natuurlijke afloop van ons zondig bestaan. Maar in Jezus was niets, dat hem met den dood gemeenschap gaf. De dood is voor hem onheil. Uit de heiligheid bloeit het leven op. Maar de dood is de vijand, de laatste vijand, het natuurlijke eindpunt waarop elke zondige existentie uitloopt. Elke zondaar is een kind des doods, en aan den dood verwant. Maar voor Jezus was de dood de meest ontzettende tegenstelling die zich met zijn heilige natuur denken laat. De dood was voor u Heiland zooveel vreeslijker dan ze voor één onzer zijn kan.

Als de dood onder ons menschen reeds in het Paradijs wordt uitgezonden, spreekt in dien dood de wille Gods, om zich in zijn Goddelijke heiligheid tegenover de zonde te handhaven. Er kan tusschen een heilig God en de zonde geen gemeenschap zijn. Heel het wezen Gods gaat in heiligen toorn tegen de zonde uit. Voor de zonde is in God een vloek. Het is in den dood, dat die vloek zich belichaamt. En daarom komt de eeuwige dood over een iegelijk, die zondaar was, en niet uit zijn zondestaat wordt uitgetrokken en gered.

Den dood ingaan was daarom voor den heiligen Jezus een zich overgeven in een macht, die diep onheil tegen geheel zijn wezen indruisde. Het was zijn eigen heilig wezen laten zwichten voor het schriklijk einde, waarin de zonde haar triomf viert.

Mensch te worden, was voor Jezus een ingaan in onze onheilige gemeenschap. Wat nu die onheilige gemeenschap is, gevoelen wij slechts bij zeer zwakke benadering. Onze conscientie klaagt ons aan bij wat we persoonlijk misdeden, maar wat verstaan wij van de zondige levensgemeenschap, waarin we geboren zijn? Verre weg de meesten verstaan hier niets van. Wie hooger opklom begon er soms iets van te gissen. En zijn er die onder de zonde van hun volk, van hun geslacht, van hun geslacht geleden hebben. Tienen, zegt de psalmist, vloeden uit mijn oogen omdat de goddeloosheid u wettelen. Maar velen met wat doodelijke onklemming de zonde hier beneden ook heel een leven omstrengeld houdt, wie onzer kan het?

Alleen Jezus kon dit. Juist zijn volstrekte heiligheid bracht te wege, dat hij door de zondige atmosfeer van ons menschelek leven heel zijn ziel voelde benauwen. Er was in de wereld niet maar gezondigd, neen, heel onze menscheleke existentie was verzondigd. Het droop zonde van alle zijden, zonde perste uit elke scheur die in het leven kwam. En waar ook die zonde zich nipte, ze vertoonde altoos aan haar keerside de indringing van Gods heiligheid met zijn heiligen toorn. Op alle zonde rustte vloek. En die vloek drong steeds naar zijn volcinding, ook in den dood.

Er was voor Jezus niet zonde in Petrus en

zonde in Thomas, maar het was één last, één macht der zonde die aanswol in heel het leven van ons menschelek geslacht, en in de gemeenschap van zulk een geslacht was hij door zijn vleeschwording ingegaan. Daar had hij deel aan. Hij, de heilige, voelde al de jaren van zijn leven op aarde, in zijn eigen ziel, de ontzettende tegenstelling tusschen zijn eigen heilig wezen, en het diep zondige wezen van het geslacht waartoe hij was ingegaan.

En nu trekt Jezus zich niet uit die gemeenschap van ons zondig geslacht terug. Zijn heilig wezen vliedt niet en ontvlucht niet. Hij doet zijn vleeschwording in zijn uitgang te Jeruzalem. Onze onheilige existentie loopt uit op den dood. En desen boosen weg gaat ook Jezus in. Tot in het diep onheil wezen van den dood dringt hij door. De toorn moest gedragen, de vloek ingedronken, de bittere dood moest gemaakt.

En daarom is Jezus sterven geheel enig. Zoodat hij stierf, kon en kan geen onsterf. Duitend dooden lagen voor Jezus in dien éénen dood.

Hij had zich zelf vernietigd. Steeds dieper moest hij versinken in zijn menschelek bewustzijn. Onze natuur nam bij aan, en in het eind komt nu ook de dood, die hem als menschelek zelf van de gemeenschap met zijn Vader afsnijdt. En, Iam, Iam Sabachthani! Gethsemane zegt 't u. Gethsemane, dat niet spreekt van vrees voor den martelaarsdood. Dan toch zou Jezus in die ure bij zoo menig heroiek martelaar achter hebben gestaan. Wat in Gethsemane zijn ziel ontroerde tot den dood toe, was niet stervensangst, neen, heel anders, het was de bittere afstand tusschen zijn ziel en het onheil wezen van den dood, gedrukt door den vloek en den toorn Gods. Elk oogenblik had Jezus kunnen ontkomen. De weg naar den hemel stond voor hem open. Zijn Vader zou hem meer dan twaalf legioenen engelen bijzetten. Maar dit alles wil hij niet. Hij heeft onze natuur aangenomen, niet om ons op 't laatste oogenblik weder aan ons zelf over te laten. Zijn oneindige liefde houdt ons vast. Den last onzer zonde laat hij zich niet van de schouders nemen. Voor geen toorn en geen vloek deinst hij terug. Den dood mijdt hij niet, maar zoekt hij. Door alles wil en zal hij heen, om dien vloek te breken, in den dood zelf den dood te overwinnen, en den buit van Gods kinderen uit deze zondige wereld weg te dragen.

De gang naar dit einddoel is zijn lijden, zijn lijden zoolang hij op aarde was. Dat lijden verscherpte zich, toen de krigslieden de hand aan hem sloegen. Het zwol aan, toen hij aan het Kruis werd genagel. Maar toch, volheid werd die *via dolorum* eerst, toen de dood zelf hem in de ziel greep. Toen boog hij het hoofd, en gaf den geest.

Amsterdam, 2 April 1909.

Deputaten zijn in ons kerkelijk leven een nuttige en zelfs noodzakelijke instelling, voorzover ze dienen om een bepaalden last der Synode ten uitvoer te brengen. De Synode, waarin de Kerken saamkomen, houdt niet permanent zitting, maar komt slechts eens in de drie jaren samen. Toch zijn er in dien tusschentijd allerlei algemeene belangen der Kerken te behartigen; de Zending onder Heidenen en Joden, de correspondentie met de Hooge Overheid en de buitenlandse Kerken, de verzorging der Theologische School enz. En waar de Synode zelf voor al deze zaken niet zorgen kan, daar wijst ze deputaten aan, die op haar naam en last, handelend kunnen optreden.

Maar hoe noodzakelijk deze deputaten voor het kerkelijk leven zijn, toch kan nooit streng genoeg de wacht gehouden, dat zij geen hiërarchische macht in de Kerk zich aanmatigten. Want de historie van de Kerk aller eeuwen heeft geleerd, dat in die instelling van deputaten een zeer ernstig gevaar schuilt en alle hiërarchie juist uit die deputaten is voortgekomen. Dit ligt natuurlijk niet aan het deputaatschap op zichzelf, maar aan de zonde van ons menschelek hart. Zulke deputaten gaan zichzelf beschouwen als een zelfstandig college, dat met zekere bestuursmacht over de kerken bekleed is, terwijl ze niets anders mogen zijn dan dienaren der Kerken. En al geschiedt dit aanvankelijk niet altijd met de boze bedoeling om de Kerken onder het juk te brengen van „hoogere besturen“, het eind is toch altijd, dat de boze hiërarchische geest binnensluip in de harten en in de Kerk een heerschappij wordt opgericht, die door Christus niet is verordend.

Door deze ernstige les der historie geleid, hebben onze Gereformeerde Kerken het deputaatschap wel niet verworpen, maar om het insluipen van dit hiërarchisch kwaad te keeren, stelden ze toch twee beperkingen. Vooreerst, dat de Synode nooit generale deputaten mocht benoemen, die de Kerken als 't ware vertegenwoordigden zouden, wanneer de Synode geen zitting had, en dan alle loopende zaken konden afdoen, maar dat deputaten alleen zouden worden aangewezen voor een bepaalde taak, bijv. voor kerkvisitatie, voor de zending, voor de school, en dat ze uitsluitend voor dat doel als gemachtigden der Synode zouden optreden. Alle concentratie van macht bij één college van deputaten moest voorkomen worden door de taak te verdeelen. En in de tweede plaats, dat de Synode nooit deputaten zou benoemen zonder hun een lastbrief en instructie te geven, waarin duidelijk stond aangegeven, welk besluit der Synode ze hebben uit te voeren en welke bevoegdheid hun daartoe was geschonken was. Daardoor toch werd voorkomen, dat deze deputaten eigenmachtig zouden optreden; ze waren gebonden aan hun instructie en konden alleen het besluit der Synode uitvoeren. Beperkt mandaat en absolute gebondenheid aan hun lastbrief, dat zijn de beide middelen, waardoor het hiërarchisch gevaar bij deputaten alleen kan voorkomen worden. En onze Kerken zullen wel doen, elke, ook schijnbaar onschuldige, afwijking van deze beginselen zoo bealst mogelijk tegen te gaan. Anders sluip de hiërarchie langs een achterdeur toch onze kerken weer binnen.

Het is daarom dat *De Heraut* nooit gearzeld heeft broederlijke kritiek te oefenen, wanneer deputaten in onze Kerken van deze beginselen afwijken. We doen dit niet uit vitzucht of om ons zelf de rol van censor morum aan te matigen, maar omdat de pers de roeping heeft ook in ons kerkelijk leven de wacht bij het beginsel te betrekken. Daarom mogen we ook thans niet zwijgen, nu twee publicaties van deputaten verschenen zijn, die op niet onbedenklijke wijze van deze beginselen afwijken. Zoo licht zou, wanneer de pers geen kritiek oefende, het voorbeeld aanstekelijk voor andere deputaten kunnen werken.

De eerste publicatie, waarop we het oog hebben, geschiedde namens Deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid en luidde aldus:

Aan de Geref. Kerken in Nederland.

Deputaten voor de Correspondentie met de H. Overheid ontvingen, langs een omweg en dus wat laat, aan hun adres het volgende stuk, dat zij daarom nu maar snel ter kennis van de Kerken brengen.

Alleen Kerkeraden en meerdere Vergaderingen kunnen in de gegeven omstandigheden — ieder voor hun eigen kring — besluiten aan den wensch van de Kerken van Genève te voldoen. Het oorspronkelijke stuk laten wij, volledigheidshalve, op de vertaling volgen.

400ste jaardag van de geboorte van Calvijn.

Geneve, 12 Februari 1909.

Aan den Heer Voorsitter en de H.H. Leden der Synode van de Geref. Kerken in Nederland, 's-Gravenhage.

Mijne Heeren en zeer geachte Broeders in onzen Heere Jezus Christus.

Het Gereformeerde Genève maakt zich op om den 2den, 3den en 4den Juli a.s. den 400sten jaardag te vieren van de geboorte van den grooten hervormer, wiens werk voor de christenheid in het algemeen en voor Genève in het bijzonder een bron is geweest van overvloedige zegen.

Door zijn Institutie van den Christelijken Godsdienst, door de Ordonnantien, die hij heeft nagelaten als onze kerkorde, door zijn School, waarvan hij een internationale haard van christelijk licht heeft gemaakt, en door zijne Commentaren over bijna alle Heilige Boeken, heeft Jan Calvijn onvergankelijk recht verkregen op de erkentelijkheid der protestantsche kerken van alle talen en alle landen. Hij heeft aan den gezegden arbeid, die door Luther, Zwingle en Farel was begonnen, een nieuwen stoot gegeven, een uitbreiding over de gehele wereld. Hij is in Gods hand een geniaal opvoeder geweest der gewetens, een machtig prediker van de genade Gods, geopenbaard in Jezus Christus. Daarom, Mijne Heeren en zeer geachte Broeders, vragen wij u de gemeenschap van twee gebieden op den 2den, 3den en 4den Juli 1909, waarop de protestantsche christenen onzer stad van plan zijn God er voor te danken, dat Hij hun in Jan Calvijn zulk een kampioen van het Evangelie, zulk een getrouw getuige voor de glorie en de eere Gods heeft gegeven.

Bij dezen wensch, Mijne Heeren en zeer geachte Broeders, voegen wij de hoop, dat uw kerk zich bij ons jubileum zal doen vertegenwoordigen door een afgevaardigde, aan wien wij gaarne een bescheiden maar hartelijke gastvrijheid aanbieden. Zijn tegenwoordigheid in ons midden zal een kostelijk middel zijn om de banden der broederlijke gemeenschap te versterken, welke toch bestaan moeten tusschen onze kerken, die uit de glorieuse reformatie zijn voortgekomen; welke banden wij voortdurend God bidden steeds inniger en krachtiger te doen zijn.

Wil ons voor den 30sten April a.s. den naam van Uwen afgevaardigde doen kennen, en aanvaard, Mijne Heeren en zeer geachte Broeders, de betuiging van onze broederlijke gevoelens en de verzekering van onze oprechte toegankelijkheid in onzen Heere Jezus Christus.

In naam van den Raad der Nationale Protestantische Kerk te Genève, EDUARD BORDIER, Voorzitter.
In naam van de Unie van Predikanten, HENRI BERGOU, Bestuurder.
In naam van den Raad der Vrije Evangelische Kerk, EUGÈNE MERCIER-GLANDON, Voorzitter.

Schijnbaar is deze publicatie zoo onschuldig mogelijk. Deputaten hebben, gelijk ze zelf mededeelen, langs een omweg een brief ontvangen van de Kerkeraden te Genève aan de Generale Synode onzer Kerken gericht, en waar deze brief te laat kwam om op de Synode te worden ingezonden, brengen ze het schrijven nu door middel van de pers aan alle Kerken ter kennis. Bovendien dienen ze de Kerken nog van advies door de opmerking aan dit schrijven toe te voegen, dat, waar de Synode geen beslissing kon nemen, nu de Kerkeraden en meerdere vergaderingen alleen voor hun eigen kring beslissen kunnen, in hoeverre men bereid is aan den wensch der Kerken van Genève te voldoen.

Toch is deze zaak niet zoo onschuldig als ze schijnt. In de eerste plaats blijkt uit het opschrift van den brief uit Genève, dat dit schrijven gericht is aan de Synode der Gereformeerde Kerken. Dit schrijven behoort dus niet bij de Deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid en was bij hen aan een verkeerd adres bezorgd. Stel nu zelfs, dat de Overheid dit schrijven uit Genève ontving en het langs dezen „omweg“ aan de Deputaten werd toegezonden, dan hadden Deputaten terstond na de lezing van dit stuk moeten begrijpen, dat dit schrijven bij hen niet thuis hoorde. Het adres der Synode is bij de roepende Kerk, in dit geval dus de Kerk van Zwolle, die de volgende Synode te convoceren heeft. Of wel, waar de Synode deputaten aanwees voor de correspondentie met de buitenlandse Kerken, daar behoort dit schrijven bij deze deputaten bezorgd te worden. Maar in geen geval hadden Deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid het recht om dit schrijven bij zich te houden. Een brief, dien de post bij mij bezorgt, maar die blijkens adres en inhoud voor een ander bestemd is, zend ik door naar den geadresseerde. Zelfs het openen van zulk een brief staat mij niet vrij.

Maar niet alleen, dat Deputaten dien brief bij zich hebben gehouden, ze hebben dien brief zelfs officieel ter kennis van alle Kerken gebracht en daarbij een advies gevoegd, hoe de Kerken handelen konden. Dit nu is nog veel bedenkelijker, want daartoe hadden deze Deputaten geen de minste volmacht ontvangen. In zake de correspondentie met de Overheid zijn deze Deputaten gevolmachtigd; ze kunnen brieven van de Overheid ter kennis van onze Kerken brengen en daarbij adviezen voegen; maar voor de correspondentie met de buitenlandse Kerken hebben ze geen mandaat. In dit bepaald geval nu is deze publicatie volstrekt niet zoo onschuldig als ze wel schijnt. Men weet, welke ernstige bedenkingen bij verschillende broeders bestaan tegen de wijze, waarop de gedachtenis van Calvijn te Genève wordt gevierd. Stel dat deze brief bij de Synode was ingekomen, dan hadden de Kerken gemeenschappelijk kunnen beraadslagen, of deelneming aan deze feestviering geoorloofd was of niet, en de Synode had een beslissing kunnen nemen. De uitnodiging was dan ook aan de Synode gericht. Thans zal, indien het advies van Deputaten wordt opgevolgd, door Kerkeraden of meerdere vergaderingen een beslissing genomen worden over een zaak, die de Kerken in het algemeen raakt. Gesteld, dat de Geldersche Synode besluit een afgevaardigde naar dit feest te zenden, dan zou deze afgevaardigde wel alleen de Geldersche Kerken vertegenwoordigen, maar te Genève zou dit toch den indruk maken, alsof de Kerken in Nederland tegen deze feestviering minder bezwaar hadden, en in elk geval zou hier een particuliere Synode gehandeld hebben in een zaak van algemeen belang zonder ruggespraak met de andere particuliere Synodes.

Oas hoofdbezwaar is echter, dat deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid hier geheel buiten hun last en mandaat zijn gegaan. En we willen er bij voegen, waarom ons dit zoo uiterst gevaarlijk schijnt voor de toekomst. De deputaten, die de Synode benoemt om met de Hooge Overheid te corresponderen, treden voor het publiek het meest op den voorgrond. Ze worden zoo licht door officiële lichamen beschouwd als de wettige representanten onzer Kerken naar buiten. Voor de inwendige belangen der Kerk, Zending, School enz. heeft de Kerk dan haar eigen deputaten, maar voor de Kerk als geheel treden zij op. Jaist die beschouwing nu kan niet ernstig genoeg worden tegengegaan. We hebben geen synodale commissie, die in afwachting der Synode, de Kerken vertegenwoordigt. We twijfelen geen oogenblik, of de bedoelde deputaten, zullen dit van harte met ons eens zijn. Maar des te meer dient er voor gewaakt, dat noch de buitenlandse Kerken, noch de Overheid, noch welk ander officieel lichaam ook, hen toch als zoodanig beschouwen gaat. En dat nu kunnen deputaten alleen voorkomen door pertinent en beslist te weigeren enig stuk in ontvangst te nemen of ter kennis der Kerken te brengen, dat niet tot hun competentie behoort. Hun volmacht strekt zich niet verder uit dan de lastbrief, door de Synode hun gegeven, en in dien lastbrief wordt van het in ontvangst nemen van brieven van buitenlandse Kerken niet gesproken. En nog veel minder hebben zij de opdracht om zulk een brief te publiceren en daarbij een advies te voegen, dat, juist omdat het van Deputaten der Synode komt, allicht den indruk zou kunnen maken van eenig officieel gezag te hebben.

De Jongelingsbode, orgaan van het Nederlandsche Jongelingsverbond, heeft voor gewat op hetgeen we schreven over de nieuwe richting, die in dit Verbond aan het woord kwam.

De bedoeling van ons schrijven was, de redactie geeft dit toe, niet onvriendelijk. We verblijdden er ons in, dat een meer Gereformeerde beschouwing van de roeping der Jongelingsvereniging zich in dit Verbond begon baan te breken. Toch wordt deze vriendelijkheid weinig hoffelijk beantwoord. Wanneer de redactie smalend zegt, dat wij zonder van de zaak op de hoogte te zijn, allerlei „wijsheid“ in de *Heraut* „debiteeren“, dat wij „ualligheden“ hebben neergeschreven, waarover wij excuus behooren te vragen, dan is de grens der bescheidenheid, die ook aan een *Jongelingsbode* mag gesteld, toch wel ietwat overschreden.

Wat nu de zaak zelf betreft, vergist de *Jongelingsbode* zich, wanneer ze meent, dat we afgingen op een schrijven van den heer Visser in het *Gereformeerde Jongelingsblad*, want dit schrijven kwam ons zelfs niet onder de oogen; onze bron was een neutraal verslag in de *Nederlander*, dat niet alleen een korten inhoud van Ds. Langman's rede bevatte, maar ook van de bedenkingen, die tegen deze rede waren ingebracht.

Wil de *Jongelingsbode* nu zoo vriendelijk zijn ons mee te deelen, op welke punten we onjuist waren ingelicht, dan zullen we hiervan gaarne aan onze lezers mededeeling doen. Maar het gaat niet aan, ons, die buiten het Verbond staan, er een verwijt van te maken, dat we van een *nieuw* geluid spraken, terwijl heel het betoog van Ds. Langman, die als officieel spreker op een Bondsvergadering optrad, juist diende, om aan het Jongelingsverbond te zeggen, dat verandering van koers noodig was en *nieuw* banen moesten ingeslagen worden. Heeft het scheepje reeds met volle zeilen dien nieuwen koers ingeslagen, dan is de verkeerde voorstelling niet aan ons, maar aan Ds. Langman te wijten.

Overigens heeft deze quaestie voor het groote publiek weinig belang. Hoofdzak is, of het Jongelingsverbond metterdaad uit principieele overtuiging zijn vroeger ingenomen standpunt, dat het doel der Jongelingsvereniging was om te Evangel

seeren, prijs heeft gegeven. De feiten waarop de *Jongelingsbode* zich beroept, dat hier en daar een enkele vereeniging, zoodat Excelsior te Amsterdam, haar taak breder opvat, bewijzen volstrekt niet, dat het *Verbond* als zoodanig van standpunt veranderd is. Dat zou moeten blijken uit wijziging van zijn statuten of uit besluiten, door een Bondsvergadering genomen. Het nieuwe geluid in Ds. Langman's rede is volstrekt niet, dat hij bij de jongelingen er op aandrong, ook wat aan sociale of literairen arbeid te doen, maar dat hij, indien het verslag althans juist was, voor een geheel andere opvatting van taak en doel der Jongelingsvereniging in het krijt trad. Daarin lag de betekenis van die rede. Mag hij bij dien strijd de redactie der *Jongelingsbode* aan zijn zijde vinden, dan zal dit ons een oorzaak van blijdschap zijn.

„Een nieuw christelijk leven“.

Bij de openbare belijdenis des geloofs wordt niet alleen onderzoek gedaan naar het geloof, maar ook een *belofte* afgevraagd. Al is er geen bepaald formulier voor deze belofte voorgescreven, omdat de vorm verschillend kan zijn naar gelang van plaats en omstandigheden, toch heeft onze Kerk wel uitgesproken wat de hoofdinhoud dezer belofte moet wezen. Drie zaken treden daarbij op den voorgrond: vooreerst of men belooft bij de leer der Kerk te zullen volharden; ten tweede of men belooft de wereld te zullen verlaten en een nieuw christelijk leven te zullen leiden; en ten derde of men, wanneer men in leer of leven zich kwam te misgaan, zich gewillig onderwerpen zal aan de Christelijke bestraffing. Alleen wie bereid is deze drie beloften af te leggen, kan tot de volle gemeenschap der Kerk en tot het Heilig Avondmaal worden toegelaten.

Laten we het geloof en de tucht thans rusten, om alleen te letten op het *Christelijk leven*, dan springt het in het oog, waarom de Kerk deze belofte eischen moet. Naar luid van onzen Heidelbergischen Catechismus moet de Kerkraad allen, die onder den Christelijken naam een *onchristelijk leven* voeren, door het verbieden der Sacramenten uit de gemeente sluiten. Dat is de sleutel-macht, die God de Heere aan de ambtsdragers gaf. En waar de Kerkraad uit de gemeente bannen moet al wie een onchristelijk leven leidt, daar mag de Kerkraad ook niemand tot de gemeente toelaten, die niet belooft de wereld te verlaten en een christelijk leven te zullen leiden. De belijdenis van het geloof is niet voldoende; de belofte van een christelijk leven moet er bij. Want een *waar* christelijk geloof is zonder een christelijk leven ondenkbaar. Daarom moet bij de belijdenis des geloofs ook deze belofte worden afgelegd.

De vraag blijft echter over, wat onder een *Christelijk leven* te verstaan is? Natuurlijk kan hieronder niet alleen verstaan worden een uitwendig eerbaar leven, waarbij men zich niet aan moord, diefstal, hoererij enz. schuldig maakt, want er zijn in de wereld menschen genoeg, die geen christenen zijn en die toch aan zulke grove zonden zich niet schuldig maken. Een *christelijk leven* omvat zeer zeker ook de tweede tafel der wet, maar, en daarin ligt het verschil met de moraal der wereld, de hoofdgedachte valt hier op de eerste tafel der wet, op die geboden, die zich richten op den dienst van God den Heere.

Met nadruk wijzen we hier op de Wet des Heeren, want een Christen kent voor zijn leven geen anderen regel dan de Wet Gods. Goede werken, zegt onze Catechismus, zijn die werken, „die uit een waar geloof, naar de Wet Gods, alleen Hem tot eere geschieden en niet die op ons goeddoeken of op menschen-inzettingen gegrond zijn“. Omgekeerd is al wat niet naar de Wet Gods is, ook al heeft het een uiterlijken schijn van vroomheid, *sonde*. De Apostel Johannes teekent daarom het wezen der zonde wel het diepst wanneer hij zegt, dat de zonde *anomia* is, d.w.z. een zich niet storen aan, een ingaan tegen de Wet Gods. Onze Hollandsche taal heeft hiervoor niet één woord en onze Statenverzetters hebben daarom het woord *anomia* vertaald door *ongerechtigheid*; maar eigenlijk is deze vertaling toch niet juist, ze geeft den inhoud van het oorspronkelijk woord niet ten volle weer. De Duitse taal is in dat opzicht gelukkiger; want zij bezit hiervoor het woord *Gesetzwidrigkeit*; wij kunnen het alleen door omschrijving weergeven: datgene wat niet met de wet overeenstemt, wat tegen de wet Gods ingaat, wat de wet op zij schuiven wil. En het ware christelijke leven bestaat nu juist daarin, dat men de Wet Gods eerbiedigt en naar die Wet wandelen wil. Onchristelijk daarentegen is elk leven, dat tegen de Wet Gods ingaat en naar Gods gebod niet luistert wil.

Is de Wet Gods dus de eenige regel voor het Christelijk leven, dan dient hierbij in het oog gehouden, dat de wet, wat haar hoofdinhoud betreft, wel kort is saamgevat in de tien geboden, die God de Heere op Sinai aan Israël gaf, maar dat deze geboden in haar vollen en rijken zin toch alleen verstaan kunnen worden, wanneer heel de openbaring, die God in Zijn Woord gaf, daarbij wordt genomen. Er is een *joodische* opvatting van de wet, die alleen met het Oude Testament rekent en in de scholen der Rabbijnen beoefend werd. En er is een *christelijke* opvatting van de wet, die rekent ook met het Nieuwe Testament, en door de Christelijke Kerk is beleiden. Een christelijk leven is daarom zulk een leven naar de Wet Gods, gelijk die Wet door de Christelijke Kerk is uitgelegd en verklaard.

Het onderscheid tusschen de Joodsche en Christelijke opvatting van de Wet komt met name uit bij het *Sabbathgebod*. Voor den Jood is de hoofdzak in dit gebod het verbod om op den Sabbathdag te werken;

daarom conscientie Sabbathdag dat de Jood had uitgevan het alle nadre lijke Kerk „strengere“ het Joods legd“, en e bij dit ge melijke z inhoud v Heere wil komt zij waar naar sal verke zullen wor zal worden geker cist dus ook i week en dien rust gaat tegen rusten is van het S maar slec Sabbathvis viering b Gods, die plaats vin bergsche C verplichting Christenme woordt: n werken m dat is op Gods naar te hooren, God den H armen Chi Dat is de Sabbathage christelijke Onchrist op den Ri komsten d blijft, ook i heid door, de publiek meente n men weige armen te d van den Sab op den Ri richt, waar i is. En zoo men de de niet gebrul deze Sacra nu aan d hij van die of niet, ma Bij den doo heen, onder En bij het discipelen e Doel dat te een zeer ste aan Zijne g gebod neem als een onde omdat het b des Heeren. de Wet de gegeven, ge geboden van een nadere de overland aan zijn voll Zelfs blij bedeeling, h toch in den vraagstuk. C Heere sacra en pascha, overeenkome als de doop genade; en dat geslacht maal een slachtoffer, om ons te zonde. Ook der sacrame willekeur vat deel. God d straffen tege naliel, onda van het ver met Israël meden werd worden uit verbond gebr evenzo: „a den weg ni houden, zoo uitgeroerd wo des Heere c offerd, diezal (Num. 9: 13). worden gehi verbond met en dat God zaamheid v straffen kon. weggevallen, geen roeping gebod met d ook voor ons roepen is om die God hee sacramenten verbond God Heeren op z In wettisch Zelfs onder i ourein was, ontschuldigd, En onder he vrijheid van het tuchtnet blijft het ten overgelaten, viering zal t onstandighd